

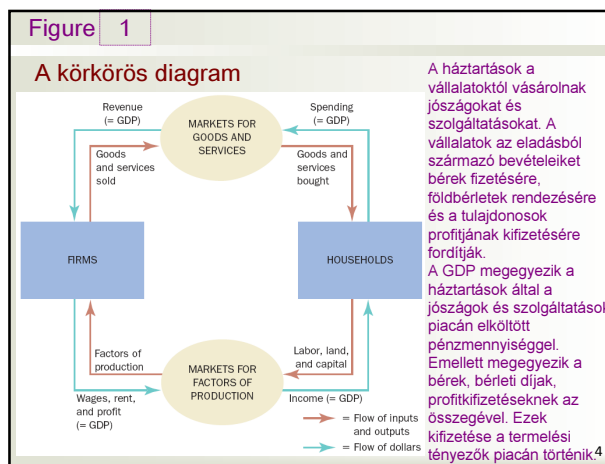


Mikroökonómia vs. Makroökonómia

- Mikroökonómia
 - Háztartások és vállalatok
 - Döntésének és
 - Piaci interakcióinak vizsgálata
- Makroökonómia
 - Gazdaság szintű jelenségek vizsgálata
 - Például infláció, munkanélküliség, gazdasági növekedés

A nemzet jövedelme és kiadásai

- Bruttó hazai termék (GDP)
 - A gazdaság összes szereplőjének jövedelmét méri
 - A gazdaság outputjának megvásárlására fordított összes kiadását méri
- A gazdaság egészében
 - Jövedelemnek meg kell egyeznie kiadásokkal
- Körkörös diagram – feltevések:
 - Minden jószágot és szolgáltatást megvesznek a háztartások
 - Háztartások elköltik minden jövedelmüket



A GDP mérése

- Bruttó hazai termék (GDP)
 - Az összes végső jószág és szolgáltatás piaci értéke
 - Melyet az országon belül termelnek
 - Adott időszakban
- „GDP a ...piaci értéke...”
 - Piaci árak – a jószágok értékét tükrözik

A GDP mérése

- „... minden...”
 - Gazdaságban termelt összes termék
 - Amit legálisan adnak el a piacon
 - Legtöbb olyan tétel hiányzik belőle, ami
 - Illegálisan termelt és értékesített
 - Otthon termelt és otthon is fogyasztott
- “... végső...”
 - Köztes termékek értékét a végtermék tartalmazza

A GDP mérése

- „... jószágok és szolgáltatások...”
 - Materiális javak és immateriális szolgáltatások
- „... termelt...”
 - Adott időben termelt javak és szolgáltatások
- „... országon belül...”
 - Belföldön termelt jószágok, a termelő nemzetiségétől függetlenül
- „... adott időszakban”
 - Év vagy negyedév

A GDP összetevői

- $Y = C + I + G + NX$
 - Azonosság
 - $Y = \text{GDP}$
 - $C = \text{fogyasztás}$
 - $I = \text{beruházás}$
 - $G = \text{kormányzati kiadás}$
 - $NX = \text{nettó export}$

A GDP összetevői

- **Fogyasztás**
 - Háztartások kiadásai
 - Javakra és szolgáltatásokra
 - Kivétel: ingatlan vásárlása
- **Beruházás**
 - Termelőeszközök, készletek, építmények vásárlása
 - Ingatlan vásárlást tartalmazza
 - Készletfelhalmozás

A GDP összetevői

- **Kormányzati kiadások**
 - Állam fogyasztási kiadásai és összes beruházás
 - Jószágokra és szolgáltatásokra fordított kiadás
 - Helyi, állami vagy szövetségi kormánytól
 - Nem tartalmazza a transzfereket

A GDP összetevői

- **Nettó export** = Export - Import
 - Export
 - Külföldiek kiadásai belföldön termelt javakra
 - Import
 - Külföldi javak vásárlása belföldi lakosok által

Reál és nominális GDP

- Teljes kiadás nő egyik évről a másikra
 - Gazdaság - jószágok és szolgáltatások nagyobb mennyiségét állítja elő
 - És/vagy a javak és szolgáltatások magasabb áron cserélnek gazdát
- Nominális GDP
 - Jószágok és szolgáltatások termelése
 - Mostani árakon értékelve

Reál és nominális GDP

- Reál GDP
 - Jóságok és szolgáltatások termelése
 - Konstans árakon értékelve
 - Ki kell nevezni egy évet bázisévnek
 - Nem hatnak rá az árváltozások
- A bázis évben
 - Nominális GDP = Reál GDP

Table 2

Reál és nominális GDP

Év	Árak és mennyiségek			
	Hot dog ára	Hot dog mennyisége	Hamburger ára	Hamburger mennyisége
2008	\$1	100	\$2	50
2009	\$2	150	\$3	100
2010	\$3	200	\$4	150

Nominális GDP kiszámítása	
2008	$(\$1 / \text{hot dog} \times 100 \text{ hot dog}) + (\$2 / \text{hamburger} \times 50 \text{ hamburger}) = \200
2009	$(\$2 / \text{hot dog} \times 150 \text{ hot dog}) + (\$3 / \text{hamburger} \times 100 \text{ hamburger}) = \600
2010	$(\$3 / \text{hot dog} \times 200 \text{ hot dog}) + (\$4 / \text{hamburger} \times 150 \text{ hamburger}) = \$1,200$

Reál GDP kiszámítása (2008-as bázisév)	
2008	$(\$1 / \text{hot dog} \times 100 \text{ hot dog}) + (\$2 / \text{hamburger} \times 50 \text{ hamburger}) = \200
2009	$(\$1 / \text{hot dog} \times 150 \text{ hot dog}) + (\$2 / \text{hamburger} \times 100 \text{ hamburger}) = \350
2010	$(\$1 / \text{hot dog} \times 200 \text{ hot dog}) + (\$2 / \text{hamburger} \times 150 \text{ hamburger}) = \500

GDP deflátor kiszámítása	
2008	$(\$200 / \$200) \times 100 = 100$
2009	$(\$600 / \$350) \times 100 = 171$
2010	$(\$1,200 / \$500) \times 100 = 240$

A táblázat a nominális és reál GDP, valamint a GDP deflátor kiszámításának módját mutatja egy meg egy olyan képzeletgazdaságon, mely csak hamburgert és hot dogot gyárt.

14

Reál és nominális GDP

- GDP deflátor
 - Árszint mérője
 - Nominális és reál GDP aránya $\times 100$
 - A bázis évben = 100
 - A mostani árszintet a bázisév árszintjéhez viszonyítja
- Infláció
 - Gazdaság általános árszintje növekszik

Reál és nominális GDP

- Inflációs ráta
 - Árszint valamilyen mérőszámának változása egyik évről a másikra nézve
- $$\text{Infláció a 2. évben} = \frac{\text{GDP deflátor a 2. évben} - \text{GDP deflátor az 1. évben}}{\text{GDP deflátor az 1. évben}} \times 100$$
- A GDP deflátor
 - Használható az infláció kiszűrésére a nominális GDP-ből (nominális GDP deflálására)

CASE STUDY

Reál GDP a közelmúltban

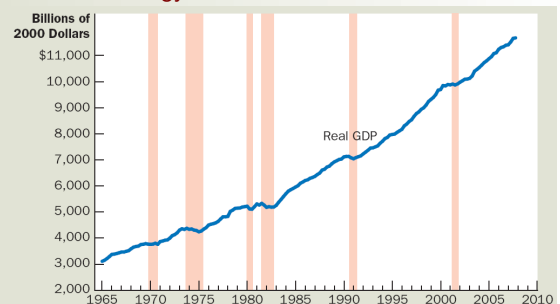
CASE STUDY

- A GDP adatok
 - Reál GDP nő az idő során
 - A növekedés nem egyenletes
- Recesszió
 - Reál GDP csökken
 - Kisebb jövedelem
 - Növekvő munkanélküliség
 - Zuhanó profitok
 - Csődök száma megnő

17

Figure 2

Reál GDP az Egyesült államokban



Az ábra az Egyesült Államok reál GDP-jét mutatja negyedéves adatokon 1965 óta. A sötétebb oszlopok recessziókat – olyan időszakokat, amikor a reál GDP csökken – jelölnek.

18

GDP – Jó mértéke-e a jólétnek?

- GDP – “egy társadalom gazdasági jólétének egyszerű mértéke”
 - Gazdaság teljes jövedelme
 - Gazdaság teljes kiadása
 - Nagyobb GDP
 - Jó élet
 - Jobb egészségügy
 - Jobb oktatási rendszer
 - Mérték – inputok értelmes felhasználásának képessége

GDP – Jó mértéke-e a jólétnek?

- GDP – jólét nem tökéletes mérője
 - Nem tartalmazza
 - Szabadidőt
 - Piacon kívüli tevékenységeket
 - Környezet állapotát, minőségét
 - Jövedelmek eloszlását

CASE STUDY

Nemzetközi különbségek a GDP-ben és az életszínvonalban

- Gazdag országok – Magasabb GDP / fő
 - Jobb
 - Várható élettartam
 - Írástudás
 - Internet használat
- Szegény országok - Alacsonyabb GDP / fő
 - Rosszabb
 - Várható élettartam
 - Írástudás
 - Internet használat

CASE STUDY

21

CASE STUDY

Nemzetközi különbségek a GDP-ben és az életszínvonalban

- Alacsony GDP / fő
 - Több gyermek születik alacsony testsúllyal
 - Magasabb gyermekhalandóság
 - Gyakoribb, hogy az anya belehal a szülésbe
 - Több alultáplált gyermek
 - Kisebb közösségi hozzáférés biztonságos ivóvízhez
 - Kevesebb iskoláskorú gyerek az iskolákban
 - Diákokra jutó tanárok száma alacsonyabb
 - Kevesebb TV, kevesebb telefon
 - Kevesebb kövezett út
 - Kevesebb árammal rendelkező háztartás

CASE STUDY

22

Table 3

GDP és az életminőség

Ország	Reál GDP / fő(2005)	Várható életkor	Felnőtt írástudás (Népesség %-a)	Internet használat (Népesség %-a)
USA	\$41,890	78 év	99%	63 %
Japán	31,267	82	99	67
Németország	29,461	79	99	45
Oroszország	10,845	65	99	15
Mexikó	10,751	76	92	18
Brazília	8,402	72	89	19
Kína	6,757	72	91	9
Indonézia	3,843	70	90	7
India	3,452	64	61	3
Pakisztán	2,370	65	50	7
Bangladesh	2,053	63	47	0.3
Nigéria	1,128	47	69	4

A táblázat az egy főre jutó GDP-t és az életszínvonal három másik mérőjét mutatja 12 nagyobb országra.

23

Table

16

Megélhetési költségek mérése

Table

A fogyasztói árindex

- A fogyasztói árindex (Consumer price index - CPI)
 - Jóságok és szolgáltatások teljes költsége
 - Amit egy tipikus fogyasztó fogyaszt
- **Hogyan számolják a CPI-t?**
 1. Jóságkosár rögzítése
 2. Árak meghatározása
 3. Kosár árának kiszámítása

25

Table

A fogyasztói árindex

- **Hogyan számolják a CPI-t?**
 4. Bázisév választása és CPI kiszámítása
 - Kosár adott évi ára
 - Oszttva a kosár bázisévi árával
 - *100
 5. Inflációs ráta kiszámítása
 - Árindex százalékos változása az előző évhez képest
- $$\text{Inflációs ráta a 2. évben} = \frac{\text{CPI a 2. évben} - \text{CPI az 1. évben}}{\text{CPI az 1. évben}} \times 100$$

26

Table 1

Calculating the CPI and the inflation rate: an example

1. lépés: Fogyasztók megkérdezése a kosár meghatározásához

Kosár = 4 hot dog + 2 hamburger

2. lépés: Jóságok árának meghatározása minden évre

Év	Hot dog ára	Hamburger ára
2008	\$1	\$2
2009	2	3
2010	3	4

3. lépés: Kosár árának meghatározása minden évre

2008	$(\$1 / \text{hot dog} \times 4 \text{ hot dog}) + (\$2 / \text{hamburger} \times 2 \text{ hamburger}) = \$8 / \text{kosár}$
2009	$(\$2 / \text{hot dog} \times 4 \text{ hot dog}) + (\$3 / \text{hamburger} \times 2 \text{ hamburger}) = \$14 / \text{kosár}$
2010	$(\$3 / \text{hot dog} \times 4 \text{ hot dog}) + (\$4 / \text{hamburger} \times 2 \text{ hamburger}) = \$20 / \text{kosár}$

4. lépés: Bázisév kiválasztása (2008) és CPI kiszámítása minden évre

2008	$(\$8 / \$8) \times 100 = 100$
2009	$(\$14 / \$8) \times 100 = 175$
2010	$(\$20 / \$8) \times 100 = 250$

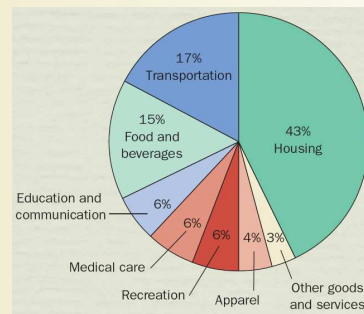
5. lépés: Árindex segítségével előző évhez vett inflációs ráta meghatározása

2009	$(175 - 100) / 100 \times 100 = 75\%$
2010	$(250 - 175) / 175 \times 100 = 43\%$

27

Table 1

A tipikus jóságkosár



Az ábra egy tipikus fogyasztó költségeinek megoszlását mutatja a különböző jóságok és szolgáltatások közt. Az amerikai munkaügyi statisztikai hivatal (Bureau of Labor Statistics) a százalékos megoszlásokat a kategóriák „relatív fontosságának” nevezi.

28

Table

A fogyasztói árindex

- Termelői árindex (Producer price index - PPI)
 - Vállalatok által vásárolt jóságkosár árának mértéke
- **A megélhetési költségek mérésének problémái**
 - Helyettesítési torzítás
 - Új termékek megjelenése
 - Minőségváltozás nincs mérve

29

Table

A fogyasztói árindex

- **GDP deflátor vs. Fogyasztói árindex**
- GDP deflátor
 - Nominál és reál GDP aránya
 - Minden belföldön termelt termék és szolgáltatás árát tükrözi
- CPI
 - Fogyasztók által vásárolt termékek és szolgáltatások

30

Table

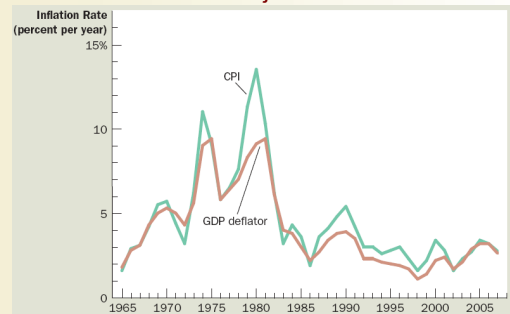
A fogyasztói árindex

- **GDP deflátor vs. Fogyasztói árindex**
- GDP deflátor
 - Jelenleg termelt termékek árait veti össze
 - Az előző évben termelt azonos termékekkel
- CPI
 - Jóságok és szolgáltatások rögzített kosarát veti össze
 - A kosár előző évi árával

31

Table 2

Infláció mérésének két módja



Az ábra az inflációs rátát—az árszint százalékos változását—mutatja a GDP deflátorral és a fogyasztói árindexszel mérve, éves adatokon 1965-től. Láthatjuk, hogy a kétféleképpen mért infláció általában együtt mozog.

32

Table

Gazdasági változók korrigálása az infláció hatásai ellen

- **Dollár mértékek különböző időszakokban**

Mennyiség mai dollárban = Mennyiség a T évi dollárban $\times \frac{\text{Mai árszint}}{\text{T év árszintje}}$

- **Indexálás**
 - Egy dollár mennyiség
 - Automatikus korrekciója törvény vagy szerződés által szabályozva
 - Inflációs hatások miatt
 - COLA
 - Cost of living allowance - megélhetésköltség-kompenzáció

33

Table

A fogyasztói árindex

- **Reál és nominális kamatlábak**
- **Nominális kamatláb**
 - Általában közölt kamatláb
 - Inflációs hatások korrigálása nélkül
- **Reál kamatláb**
 - Inflációs hatásokkal korrigált kamatláb
 - = Nominális kamatláb – Inflációs ráta

34

Table

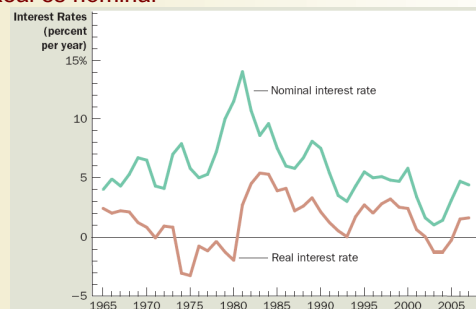
Kamatlábak az Egyesült Államok gazdaságában

- **Nominális kamatláb**
 - Mindig nagyobb a reál kamatlábnál
 - USA gazdasága minden évben növekvő fogyasztói árindexet tapasztal
- **Az infláció változó**
 - Reál és nominális kamatláb nem mindig mozog együtt
- **Deflációs időszakok**
 - Reál kamatláb nagyobb nominális kamatlábnál

35

Table 3

Reál és nominál



Az ábra reál és nominális kamatlábakat mutat éves adatokon 1965-től kezdve. A nominális kamatláb a három hónapos államkötvény kamatlába. A reál kamatláb a nominális kamatláb és a CPI-vel számolt infláció különbsége. Láthatjuk, hogy a két kamatláb nem mindig mozog együtt.

36

Munkanélküliség

- **Hogyan mérik a munkanélküliséget?**
- Foglalkoztatottak
 - Emberek, akik dolgoznak
- Munkanélküliek
 - Nem foglalkoztatottak
 - Dolgozni akarnak
 - Munkát keresnek
- Munkaerő-állományon kívüliek
 - Nem foglalkoztatottak
 - Nem munkanélküliek

- **Hogyan mérik a munkanélküliséget?**
- Aktív népesség
 - Munkavállalók
 - Foglalkoztatottak
 - Munkanélküliek
- Aktívak = Foglalkoztatottak száma + Munkanélküliek száma

- **Hogyan mérik a munkanélküliséget?**
- Munkanélküliségi ráta

$$\text{Munkanélküli ráta} = \frac{\text{Munkanélküli emberek száma}}{\text{Aktív népesség (Labor force)}} \times 100$$
- Munkapiaci aktivitási ráta
 - Az aktív népesség aránya a felnőtt lakosságban
$$\text{Munkapiaci aktivitási ráta} = \frac{\text{Aktív népesség}}{\text{Felnőtlépesség}} \times 100$$

- A munkanélküliség természetes szintje
 - Normál munkanélküliségi ráta
 - Körülötte ingadozik a munkanélküliségi ráta
- Ciklikus munkanélküliség
 - A munkanélküliség természetes rátájától való eltérés

- **Miért nem fogynak el munkanélküliek?**
- Munkanélküliségi ráta
 - Soha nem esik le nullára
 - A munkanélküliség természetes szintje körül ingadozik
- Súlylódásos munkanélküliség
 - Időbe telik a dolgozóknak munkát találni
 - Ami leginkább illik az ízlésükhöz és képességeikhez

Table A munkanélküliség azonosítása

- **Miért nem fogynak el munkanélküliek?**
- Strukturális munkanélküliség
 - Az elérhető munkák száma néhány munkapiacon
 - nem elegendő ahhoz, hogy mindenki számára, aki dolgozni akar, állást biztosítson

43

Table Álláskeresés

- Álláskeresés
 - folyamat, mely során a munkások az ízlésüknek és képességeiknek megfelelő állást találnak
- Súrlódási munkanélküliség
 - A dolgozók és állások párosításának folyamatából ered
- **Miért elkerülhetetlen néhány súrlódási munkanélküliség?**
 - Munkakeresletbeli változások különböző cégek között
 - Kereslet összetételbeli változások iparok vagy régiók között (szektorális eltolódások)

44

Table Munkakeresés

- **Közpolitika és munkakeresés**
- Csökkenti a munkakeresésre szánt időt a munkanélküliek számára
 - Csökkenti a munkanélküliség természetes szintjét
- Kormányzati programok
 - Kormány által működtetett foglalkoztatási irodák
 - általános képzések

45

Table Munkakeresés

- **Munkanélküliségi biztosítás**
 - Kormányzati program
 - Részben megvédi a dolgozók jövedelmét
 - Amikor munkanélkülivé válnak
 - Növeli a súrlódási munkanélküliséget
 - akaratlanul is

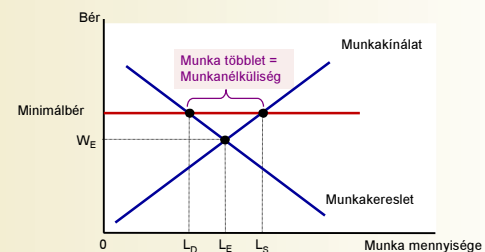
46

Table Minimálbértörvények

- Strukturális munkanélküliség
 - létrejön, amikor az állások száma nem elegendő a munkások számához
- Minimálbértörvények
 - Munkanélküliséget okozhat
 - Arra kényszeríti a bért, hogy az egyensúlyi szint fölött maradjon
 - Nagyobb mennyiségű munkakínálat
 - Alacsonyabb mennyiségű munkakereslet
 - Munka többlet – munkanélküliség

47

Table 4 A munkanélküliség az egyensúlyi szint feletti bérből



Ezen a munkapiacon a bér, amelynél a kereslet és a kínálat egyensúlyban van a W_E . Ennél az egyensúlyi bérnél a kínált és a keresett munkamennyiség egyenlő L_E -vel. Összehasonlításképpen, ha a bérnek az egyensúlyi szint fölött kell maradnia, például a minimálbértörvény miatt, a kínált munkamennyiség L_S -re nő és a keresett munkamennyiség L_D -re csökken. The resulting surplus of labor, $L_S - L_D$, represents unemployment.

48

Table

Minimálbértörvények

- A béreket néha az egyensúlyi szint fölött tartják
 - Minimálbértörvények
 - Szakszervezetek
 - Hatékony bérek
- Ha a bér – az egyensúlyi szint felett van
 - Eredmény: munkanélküliség

49

Table

A hatékony bérek elmélete

- Hatékony bérek
 - A cégek az egyensúlyi bér fölött fizetnek a munkások termelékenységének növelése érdekében
- Dolgozók egészsége
 - Jobban fizetett munkások
 - Táplálóbb diétát tartanak
 - Egészségesebbek és produktívabbak
- Dolgozó fluktuációja
 - Cég - csökkentheti a munkások közötti fluktuációt
 - ha magasabb bért fizet nekik

50

Table

A hatékony bérek elmélete

- Dolgozók minősége
 - Cég – magas bért fizet
 - Több jó munkást vonz
 - Növeli a munkaerő minőségét
- Dolgozók erőfeszítése
 - Magas bérek – jobban ösztönzi a dolgozókat a munkájuk megtartására
 - Ösztönzi a munkásokat, hogy a legjobb formájukat hozzák

51